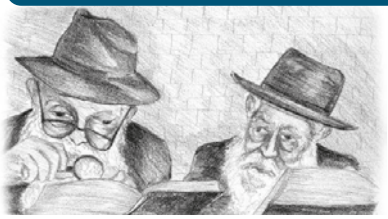
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת עקב ■ ט"ו מנחם-אב ה'תשפ"ג ■ 02.08.2023 ■ גליון מס' 746

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

ובתים טובים תבנה
כבר בכניסתו הראשונה לארץ כשאמר הקב"ה לאברהם אבינו: "לך לך...
המשך בעמ' 2

שו"ת קיץ
שו"ת הלכתי בעניין שבילת כלים ברשת של מנגל
המשך בעמ' 2

עמך ונחלתך
במהלך דברי התוכחה של משה רבינו כלפי עם ישראל, הוא מזכיר להם...
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת
עוצמת כוחן של זמירות שבת
הימים ימי השואה הנוראה, כשעשן סמיך היתמר מעל אירופה הבוערת...
המשך בעמ' 4

שביבים
פניני תורה והלכה ל"בין הזמנים"
המשך בעמ' 6

שכחת חסדי ה'
והיה אם שכח תשכח את ה"א והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם...
המשך בעמ' 8

תלמידת חכמים בסתר
מעשה בעשיר אחד שאהבתו לתורה הייתה גדולה ועצומה. את יומו נהג...
המשך בעמ' 9

מנהגי חב"ד וחסידויות אחרות לט"ו באב

אין אומרים תחנון[1].

• כל אחד מישראל צריך לעשות כל התלוי בו, [כדי] שמיד בתחילת ובראשית היום (וכל היום כולו) יהיה ניכר ש"לא היו ימים טובים לישראל כחמישה-עשר באב", כמבואר עניינו גם בהלכה, שמיום זה ואילך צריכה להיות הוספה בלימוד התורה וכו'[2].

• כדאי ונכון לפרסם ולהכריז בכל מקום את הוראת חז"ל[3] ש"מחמישה-עשר באב ואילך - דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה, יוסיף חיים על חייו"[4].

• "כדאי שיעשו בכל מקום ומקום התוועדות גדולה בשמחה גדולה[5]: לקבץ יהודים - אנשים, נשים וטף, ולדבר דברי תורה, ומה טוב - לעשות 'סיום' מסכת[6], ולתת לצדקה, ולקבל החלטות טובות להוסיף בכל ענייני תורה ומצוות ובכל עניינים טובים.

• "ובהדגשה - התוועדות מתוך שמחה וטוב לבב, בהתאם לכך ש'לא היו ימים טובים לישראל כחמישה-עשר באב', עד לשמחה הכי גדולה, בדוגמת שמחת נישואין... ובפרט על-פי מנהג ישראל שבימים אלו (לאחרי תשעה באב), מרבים בשידוכין וחתונות בישראל (ובפרט שזה בא לאחרי ההפסק בעניינים אלו ב'שלושת השבועות')[7].

• לקראת ראש-השנה: "...ידוע מנהג ישראל שמחמישה-עשר-באב ואילך, מברכים איש את רעהו בברכת 'כתיבה וחתימה (וגמר חתימה) טובה', וכמרומז במזלו של חודש מנחם-אב, מזל אריה... - ראשי תיבות 'אלול, ראש-השנה, יום-הכיפורים, הושענא-רבה', היינו, שבחודש מנחם-אב נרמז גמר ושלימות החתימה טובה בה'פתקא טבא' דהושענא-רבה"[8].

1 - סידור אדמו"ז, לפני 'למנצח... יענך'.
2 - 'התוועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 157, 412, 415.
3 - תענית לא,א ובפירש"י. רמ"א יו"ד רמו סעיף כ"ג, מג"א או"ח רלח ס"ק א.
4 - ובמיוחד להוסיף בשיעורי תורה ברבים, לייסד חדשים ולחזק ולהרחיב את השיעורים הקיימים - 'התוועדויות' תש"נ ח"ג עמ' 124.
5 - באופן של 'משתה ושמחה', אכילה ושתייה, ועד לסעודה ממש ('התוועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 157, ייי"ש).
6 - "ובזה גופא - קדימה לסיום שבו מדובר מעלת היום דחמשה-עשר באב... סיום מסכת תענית... 'דבר בעתו מה טוב'" - שיחת ליל ט"ו באב ה'תשמ"ז בתחילתה, 'תורת מנחם - התוועדויות' תשמ"ז ח"ד עמ' 220.
7 - ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.
8 - ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 770, וראה גם בעמ' 725 הערה 63. בע"פ היה הרבי מקדים ומברך, כגון בשיחת י"ג מנ"א תשל"ט. וכן בסיום המאמר דכ"ג מנ"א תשכ"ח ('ספר המאמרים - מלוקט' ח"ה עמ' שמו, ומציין שם ללקוטי-שיחות ח"ד עמ' 1163 בהערה, שבכ' מנ"א מתחלת - בנוגע לכמה עניינים - ההכנה לראש-השנה). בכתב - בדרך-כלל היה מאחל רק מיום א' דר"ח אלול, אך היו יוצאים-מן-הכלל ('אוצר מנהגי חב"ד', אלול-תשרי, עמ' יב-יג. וראה 'בית חיינו' גיליון 99 עמ' 14)

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

ובתים שובים תבנה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

כבר בכניסתו הראשונה לארץ כשאמר הקב"ה לאברהם אבינו: "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", הבטיח לו הקב"ה ברכה: "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה". גם בצאתם ממצרים לפני כניסתם לארץ כשמפרטת התורה את מעלותיה של הארץ היא מפרטת את מעלותיה הגשמיות כפי שהתורה מתארת : "כי ה' אלוקיך מביאך אל ארץ טובה, ארץ נחלי מים עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר. ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש. ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה, ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצוב נחושת" (דברים ח, ז-ט). ועל אלו מוסיפה התורה גם מעלות רוחניות: "ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלוקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" [שם יא יב]. ודווקא מפני ששבחה של ארץ ישראל טומנת בחובה גם סכנות, מזהירה אותנו התורה מפניהם ככתוב: "פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירביון, וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה - ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך" [שם ח יב-יד] ומאחר וכל חברת שפע מלווה בפיתויים, לכן אפשר להבין שבולמוס האכילה והשביעה, ריבוי הנכסים וההון, כל אלו עלולים להביא את האדם לזחיחות הדעת עד כדי שכחת הבורא, כמו שאמר שלמה [משלי ל ט]: "פן אשבע וכיחשתי ואמרתי מי ה'", אבל בתוך הדברים העלולים להביא את האדם לשכחת ה' מציינת כאן התורה גם את העובדה "ובתים טובים תבנה וישבת", ולכאורה תמוה הוא מה סכנה יש בבניית בתים טובים וכיצד הם מביאים לשכחת ה'?

ה"כלי יקר" בפירושו לתורה מסביר שהסכנה אינה בשפע עצמו אלא ברדיפה אחר המותרות, והוא מדייק זאת מהכתוב: "פן תאכל - ושבעת", שהכוונה היא שלאחר שכבר תשבע עוד תבקש אכילה. ולאחר שיש לכם דירה מרווחת די צורכך לדור בה, לא תסתפק במוכרחות אלא תבנה בתים נוספים ללא צורך, ולשיטתו צריך להסביר גם את המשך הכתוב, שלאחר שתהיה מסודר מבחינה כלכלית, עדיין לא תהיה שמח בחלקך אלא תבקש להרבות כסף וזהב הרבה יותר ממה שאתה זקוק, ואז המרוץ אחר העושר והמותרות עלול להביא את האדם לרום הלב ולתחושת כוחי ועוצם ידי, המביאה לבסוף לשכחת ה'. אלא שעדיין הביטוי "בתים טובים" אומר דרשני, אדרבא שבח הוא לאדם לומר עליו שהוא בא מ"בית טוב", ואם כך מה לבית הטוב ולהתרופפות האמונה?

ואולי רמז רומזת לנו התורה ש"בית טוב" כשלעצמו אינו עדיין ערובה בטוחה לעתיד האמונה, כבר ראינו ישובים שהקפידו להקימם על טהרת הקודש, שתושביה נבחרו במסננת של "ועדת קבלה", וכל הסלקציה הזו לא מנעה תופעות של פריקת עול והפנית עורף לדרך אבות מצד דור ההמשך. כי לפעמים דווקא הבית הטוב והסביבה הטובה הם המביאים לזחיחות הדעת אצל ההורים, המרגישים עצמם בטוחים ומשוחררים מאחריות אישית לטיפול בחינוך ילדיהם, מפני שהם סומכים על מוסד הלימודים או חברת הילדים ובעיקר על הסביבה הטובה בה הם חיים, ומפני זה הם משחררים את עצמם ממעקב ואחריות למצב ילדיהם. על זה באה התורה ומזהירה: גם אם בנית בית טוב בסביבה טובה, אבל תשומת הלב שלך לא יופנה לעיצוב הפנימי של הבית בתכנים וערכים, בשימת לב מתמדת למצב הילדים, במעקב צמוד אחר התפתחותם, ללוות אותם בלבטיהם ומצוקותיהם, ובעיקר להיות מעודכן במצבם החינוכי. ואם תחת זאת להוטים ההורים אחר נהנתנות חומרית ("תאכל ושבעת"), ועסוקים מבוקר ועד ערב להרבות נכסים ("ובקרך וצאנך ירביון"), ולהגדיל את הונם ("וכסף וזהב ירבה לך"), אם כזו היא תהיה תרבות הבית, כי אז גם מבתים טובים יכולים להגיע לשכחת ה'.

וישנו עוד פגם נוסף בבניית "בתים טובים" במובן של בניני פאר, שההשקעה הזו היא לחובתו של האדם, כמו שמובא בירושלמי [סוף מסכת פאה] שמסופר על חכמים שטיילו ליד בית כנסת בלוד, ואחד מהם התפאר: כמה ממון שיקעו אבותיי כאן עד שבנו בית כנסת זה לתפארת, אמרו לו: כמה נפשות שקעו אבותיך כאן, לא היו (במקום זאת) בני אדם שיעסקו בתורה שהיו זקוקים לכסף זה? לכן אדם שזכה לעשירות צריך לדעת איך להשקיע את כספו בחכמה ובדרך נכונה.

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שו"ת הלכתי בעניין טבילת כלים ברשת של מנגל

שאלה: קניתי לאחרונה מחבת ועדיין לא הספקתי לטבול אותה. שמעתי כי מותר להשתמש בכלי לא טבול פעם אחת ללא טבילה. האם יש בסיס לדבר?

תשובה: אכן שמועה זאת רווחת בציבור אך אין לה ביסוס הלכתי, ובשפה של היום הרי זה בגדר 'פייק הלכה'...

החובה לטבול את הכלי היא כבר מהפעם הראשונה.

ואולי יסוד שמועה זו הוא על פי הלכה אחרת שכלי חד פעמי מותר להשתמש בו ללא טבילה, וממילא יש שדימו שהוא הדין שמותר

להשתמש שימוש חד פעמי בכלי רב פעמי ללא טבילה.

אך כאמור אין זה נכון, וכלי רב פעמי כמו מחבת, יש חובה לטבול את הכלי כבר לפני השימוש הראשון.

שאלה: בעקבות ההלכה הקודמת, האם יש היתר להחליט על כלי שבעיקרון הוא 'רב פעמי' שבשבילי הוא 'חד פעמי' וכך להשתמש בו חד פעמי ללא טבילה?

אתן דוגמא: היינו בטיול, וקנינו מנגל חדש, ואין לנו מקווה כלים לטבול בו את הרשת, האם נוכל להחליט שאנו משתמשים ברשת רק פעם אחת, וכך להשתמש בה ללא טבילה?

תשובה: גם זה אינו אפשרי, שכלי שבעיקרון הרגילות להשתמש בו באופן רב פעמי, יש לטבול אותו עוד קודם השימוש הראשון, גם אם בשבילנו הוא חד פעמי.

אולם אם אין מקווה כלים באיזור ניתן להשתמש באחד מהפתרונות הבאים:

א) אם יש אינו יהודי באיזור - ניתן להקנות את הכלי לגוי (ע"י קניין כסף ומשיכה) ואחר כך לחזור ולשאול ממנו את הכלי ולהשתמש בו בהשאלה.

ב) אם אין אינו יהודי באיזור - יש להפקיר את הכלי בפני ג' אנשים, ולאחר מכן להשתמש בו ללא כוונת זכיה.

בשני הפתרונות הנ"ל אם ממשיכים להשתמש ברשת גם לאחר שימוש זה - יש לטבול אותה בהזדמנות הראשונה ללא ברכה.

ובעניין רשת של מנגל להלן עוד שתי נקודות חשובות:

א) ישנו פתרון נוסף להשתמש ברשת המנגל ללא טבילה, והוא על ידי שיעקם את הרשת עד שיוציאה מכלל שימוש סביר, ולאחר מכן ישוב ויישר אותה, ואז הרי כזה ככלי שגמר מלאכתו נעשה על ידי ישראל - שאינו צריך טבילה (ומכל מקום כאשר מזדמן לו - יטבול את הרשת ללא ברכה).

ב) מנגל חד פעמי שניתן לקנות בחנויות הנוחות השונות - אינו צריך טבילה, מאחר שהוא באמת 'חד פעמי', ושונה הוא מרשת של מנגל 'רב פעמי' שלא יעזור להחליט שאני משתמש בו רק באופן חד פעמי וכמו שהתבאר בהלכות הקודמות.

עמך ונחלתך

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

במהלך דברי התוכחה של משה רבינו כלפי עם ישראל, הוא מזכיר להם בארוכה את מה שרמז להם בקצרה - בעניין חטא העגל ותוצאותיו[1]. וכיצד חטא זה השפיע, על כל דברי ימי ישראל במדבר. כשחטא זה שמור לנו לדורות, כתשלום על עשייתנו אותו במדבר.

אך יחד עם זאת, משה מסר נפשו על ישראל - כשלימד עליהם סנגוריה. ועלה בידו להושיעם מכליון וחרץ, כשהתשלום והעונש נפרסו על פני כל הדורות.

כחלק מלימוד הזכות של משה על ישראל, הוא ממאן לקבל את מה שאומר לו הקב"ה - כשיהפוך אותו לאבי האומה הישראלית, תחת אלו שחטאו בעגל. כשמשה מסרב לכך, באומרו להקב"ה שהעם הזה שיצא ממצרים - הוא 'עמך ונחלתך'[2]. ולכן אין הוא חפץ ליטול את השם, שיקרא העם על שמו.

השבח של 'עמך ונחלתך' בא דווקא אחרי חטא העגל, בכדי לתת חותם של נצח - בברית שכרת עמנו הקב"ה בחורב. כך שלא ינחלו עוד אחרים את כבודו, ואין לזר חלק עמנו. הן משום שאנו עמו של הקב"ה, ומי יהין לפגוע בבני המלך. אך אנו גם נחלתו, שע"י פעולתנו כאן בארץ - אנו מנחילים לעולם כולו את דבר ה'.

בדברי לימוד הזכות האלו, הבטיח משה רבינו את נצח ישראל - שישמר לדורות עולם. והיה הדבר כחתימת וקבלת הדברים, לאחר מה שנגלה לעיני כל ביציאת מצרים. אז לקח אותנו הקב"ה כ'גוי מקרב גוי', ואמנם לא ניכרה טובתנו לאומות - שבדבר הזה היינו רק כ'עמך' להקב"ה. אך כאשר קרבנו המקום לעבודתו ונתן לנו את התורה בסיני, זכינו להיות כ'נחלתו' - בכך שהאמין בנו ה', שנמלא את ייעודנו בעולם.

וכדרך שחתם הקב"ה על הכהונה, לאחר שערערו עליה קורח ועדתו[3]. הביא משה רבינו את הקב"ה לחתום על בחירת ישראל ולהפלותנו מן האומות - דווקא לאחר נפילתנו בעגל. שאמנם עלובה כלה המזנה תחת החופה, אך גדול העושה תשובה מאהבה - שזדונות נהפכים לו לזכויות. וכך כשישראל הורידו את עדיים מעליהם בחורב, ולא ניסו לשמור לעצמם את מה שלא ראוי להם. גדלה חיבתן בעיני הקב"ה, כדרך שחיבב הקב"ה את האבות. שתמיד אנו ממעיטים עצמנו, ולא מחזיקים טובה לעצמנו[4].

ובכדי להשלים את המידה הזו, מבקש משה רבינו מישראל בשם הקב"ה - שיראו אותו, ילכו בדרכיו ויאהבו את ה'[5]. שבדרך הזו אם ילכו בה, הם ישמרו את כל מצוותיו - ויזכו בכך לטובה רבה[6]. וכל זאת יבוא לישראל, רק אם הם ישמרו על סדר הדברים - יראה, הליכה בדרכיו ואהבתו יתברך. שכן בתחילה האדם צריך לשים אל ליבו שהוא בנו של מלך, ובוודאי אין זה ראוי לו להתלכלך בדברים לא ראויים. וכשיתרחק מן החטא יבוא לפעול עם קל, כשם שהוא גומל חסדים עם הבריות - כך יעשה האדם עם חבירו[7]. ודברים אלו יביאו את האדם לכלל אהבת הבורא, שנתן בו רוח ונשמה - לפעול את הדברים האלו.

וכך מתגלים שני הכוחות של העם הנפלא הזה - מחד הוא עם ה', ומאידך הוא נחלתו. פעם אחת כמקבל שפע מלמעלה, ופעם שניה כמנחילה לדורות עולם. וכשם שחטא העגל שמור לנו לדורות, כך מרובה המידה הטובה בכפלי כפליים - כשאנו מוכתרים בשם טוב,

ופועלים עם קל בכל הדורות.

כשלבסוף אנו זוכים למול את ערלת לבנו, ובזה מסירים מעלינו את חרפת האומות. כדרך שמל יהושע את ישראל בכניסתם לארץ, והסיר בכך את חרפת מצרים מעלינו. ועורפנו לא יקשה עוד כמו שהקשנו עצמנו בחטא העגל, כי אם נטה את אוזנינו - ונשמע לדבר ה' אשר עמנו[8].

וכך כל תולדות אותם שבעים האנשים היורדים למצרים, הופכים למזכי הרבים ככוכבים המאירים על כולם[9].

ואף אנו בימינו אלו, הופכים אנו את שבעים השנים הראשונות - ומרוממים אותם לגבהי מרומים. וכל אחד מישראל מאיר את העולם כולו, באור יקרות.

1 - **אלה הדברים** (ספרי) לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל... ודי זהב הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם שנאמר (הושע ב, י) וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל - רש"י דברים א, א

2 - והם עמך ונחלתך אשר הוצאת בכחך הגדל ובזרעך הנטויה - דברים ט, כט
ואקח את ראשי שבטיכם משכתים בדברים אשריכם על מי באתם להתמנות על בני אברהם יצחק ויעקב על בני אדם שנקראו אחים ורעים חלק ונחלה וכל ל' חבה - רש"י דברים א, טו

3 - **ואני הנה נתתי לך** (ספרי) בשמחה, לשון שמחה הוא זה כמו (שמות ד) 'הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו'. משל למלך שנתן שדה לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין בא אחד וערער (עליו) על השדה, א"ל המלך כל מי שירצה יבא ויערער לנגדך הריני כותב וחותם לך ומעלה בערכאין. אף כאן לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה בא הכתוב ונתן לו (חולין קלג) כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם, ולכך נסמכה פרשה זו לכאן - רש"י במדבר יח, ח

4 - אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר' שמעון כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אזניך כאפרכסת (דברים ז, ז) לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני נתתי גדולה לאברהם אמר לפני (בראשית יח, כז) ואנכי עפר ואפר למשה ואהרן אמר (שמות טז, ז) ונחנו מה לדוד אמר (תהלים כב, ז) ואנכי תולעת ולא איש - חולין, פט.

5 - ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך - דברים י, יב

6 - לשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך - שם, יג

7 - ואמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב (דברים יג, ה) 'אחרי ה' אלהיכם תלכו' וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה והלא כבר נאמר (דברים ד, כד) 'כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא'. אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה, מה הוא מלביש ערומים דכתיב (בראשית ג, כא) 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם' אף אתה הלבש ערומים. הקב"ה ביקר חולים דכתיב (בראשית יח, א) 'וירא אליו ה' באלוני ממרא' אף אתה בקר חולים. הקב"ה ניחם אבלים דכתיב (בראשית כה, יא) 'ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו' אף אתה נחם אבלים. הקב"ה קבר מתים דכתיב (דברים לד, ו) 'ויקבר אותו בגיא' אף אתה קבור מתים - סוטה, יד.

8 - ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד - דברים י, טז

9 - בשבעים נפש ירדו אבתיך מצרימה ועתה שמך ה' אלקיך ככוכבי השמים לרב - שם, כב

סיפור לשבת

עוצמת כוחן של זמירות שבת

הימים ימי השואה הנוראה, כשעשן סמיך היתמר מעל אירופה הבוערת. בין אלפי היהודים ששהו במחנה אושוויץ וסבלו את נחת זרועם של האכזרים הגרמנים ימ"ש, היה גם יהודי בשם ר' יעקב קריגר ז"ל, תושב לודז' לשעבר. הוא היה בן למשפחה חשובה ונכבדה, וגדל על ברכי חינוך יהודי טהור שקידש את יום השבת ועינג אותו בכל לב. גם בהיותו בגיא ההריגה הבוער, לא עלתה על דעתו של ר' יעקב לוותר על עונג השבת...

עונג שבת? באושוויץ? היתכן כדבר הזה בכלל?! - מסתבר שכן. מדי ערב חילקו הגרמנים פרוסת לחם, והאסירים הסתערו עליה להשקיט את קרקורי רעבונם. אולם מדי ליל שבת, נהג ר' יעקב ליטול את פרוסת הלחם היקרה מפז, ולחלק אותה לשניים. על מחציתה ערך 'קידוש' בליל שבת, ואחר כך שורר את זמירות השבת, ואת המחצית השניה הטמין ושמר לבוקרו של יום, אז - לאחר שהתפלל מתוך הזיכרון - קידש עליה ושורר את זמירות יום השבת.

באחת השבתות, התבקשו היהודים לצאת לעבודה מפרכת מחוץ למחנה. הם צעדו בשורה שעה ארוכה, כשהחיילים הנאצים שומרים עליהם. ר' יעקב, ששעה זו היתה קדושה אצלו לתפילת השבת, הקדיש גם הפעם את זמן הצעידה לתפילה נרגשת, ונפשו השתפכה באמירת 'נשמת כל חי תברך את שמך...', גם בעיצומה של צעדה מייסרת בגבולות המחנה.

מאחוריו, צעד יהודי אשר לא זכה לגדול ולהתחנך על אור יום השבת, לא הכיר את מעלתו ולא ידע על המתנה הנפלאה הזו. הלה לא הבין מדוע ר' יעקב ממלמל, והסיק כי הוא יצא מדעתו, תופעה מצויה בגיהנום הנוראי אשר בשם אושוויץ יכונה. ר' יעקב הבין כי זו מסקנת היהודי שמאחוריו, וברגע של הפוגה העמידו על טעותו: 'לא יצאתי מדעתי, ההיפך הוא הנכון. המילים שאני אומר, הן השומרות עליי בדעתי. זו התפילה הנפלאה הנאמרת ברגש מדי שחר שבתי, ואינני מוותר עליה!'

הלה נבוך לרגע, התקשה להבין. 'תפילה? כאן? בהתרגשות? שבת? מה לכל זה ולאושוויץ, לעבודה הקשה ולסבל הנורא שהוא מנת חלקנו?!' - אולם ר' יעקב קרב אליו והסביר במתק שפתיים, כי תפילות זמירות השבת, אותן הוא אומר ומשורר במתיקות ובנעימות, הן הנותנות לו כח והמעניקות לו את היכולת לשרוד. ולא נחה דעתו, עד הזמין את היהודי להצטרף ל'סעודת השבת' המאולתרת, לקידוש ה'חגיגי' על מחצית פרוסת הלחם היבשה...

המשך בעמוד הבא...

זיק ניצת בנשמה היהודית של היהודי שלצידו. אף שלא ידע מהי שבת ומהו קידוש, הוא שש על ההזדמנות להצטרף ל'סעודה'. ר' יעקב קידש ובירך 'המוציא', והציע לידידו החדש לטעום גם הוא מפרוסת הלחם. אולם הלה סירב בתוקף, שכן פרוסת לחם, או אפילו מחציתה, נחשבו באושוויץ למוצר יקר המציאות. וכי יגזול מפיתו הדלה של חברו הצעיר?!

אולם ר' יעקב התעקש, והסביר כי הוא חפץ בחברותא עמו ישורר את זמירות השבת בסעודה, ולכן הוא מבקש ממנו כי יתכבד ויטול משהו מפרוסת הלחם שלפניו. לבסוף הלה נענה, ולאחר מכן התיישב ר' יעקב והחל משורר במתיקות ובנעימות את זמירות השבת, ממש כמו בבית אבא וסבא, ניגון אחר ניגון אחר ניגון, כשלבו משתפך בהתרגשות...

שעה ארוכה נמשכה הסעודה הזו, כשר' יעקב יושב ושר, ולצידו יהודי אשר לא מכיר מילה, אולם נשמתו היהודית חשה את ההתרגשות העילאית. כשסיימו, הסביר לו ר' יעקב: 'הלא תדע, כי הרגע הזה הוא רגע היסטורי. שני יהודים אבודים בעולמם, גלמודים וחסרי משפחה, צילי אדם מהלכים, מקדישים שעה ארוכה לשבת בסעודת השבת, לשיר זמירות בהתרגשות ובערגה. הרי ברור שבורא עולם ומלאכיו צופים בנו עתה ונרגשים עימנו, עם השירה הבוקעת בין ארובות הכבשנים...' שבוע חלף, ועוד שבוע. דרכיהם נפרדו, והם לא ידעו מה עלה איש בגורל רעהו.

כעבור שבועיים, בשבת בבוקר, בהגיע ר' יעקב למקום עבודתו, גילה כי ידידו מלפני שבועיים מתרוצץ ומחפש אחריו. כשמצאו, ביקש ממנו לבוא אחריו לפינה נסתרת, שם שלף היהודי צלחת מרק, אמיתית!

'הבה נאכל מהר, לפני שניתפס!' - ביקש הלה מר' יעקב, ושניהם התיישבו ל'סעודה', מהודרת שבעתיים מקודמתה. ר' יעקב גילה כי גם חברו החביא מחצית מפרוסת הלחם, והם קידשו על הלחם, ולאחר מכן 'התענגו' בצלחת מרק, יקרה מפז בתנאי אושוויץ.

אחר כך שוררו שוב את זמירות השבת בהתרגשות אין קץ, ואז הסביר לו חברו:

'ראה נא, לאחר השבת לפני כשבועיים, הרגשתי משהו מיוחד. טעם נעלה, שאין שני לו ואין דוגמתו. כל השבוע חיכיתי ליום השבת, ונהגתי כמוך - הטמנתי מחצית מפרוסת הלחם מהערב לטובת קידוש בשבת בבוקר. אולם בשבת בבוקר לא מצאתיך, וכך, בלית ברירה, וכיוון שאינני יודע מה זה קידוש, פשוט נטלתי את מחצית הפרוסה, אמרתי את הדבר היחיד שאני יודע - 'שמע ישראל', עשרות פעמים, והתיישבתי ל'סעודה'...

בשבת הנוכחית,' המשיך וסיפר, 'תכננתי לעשות את אותו הדבר, וקרה לי נס. אחד הצוררים קרא לי לעבודה חריגה, ובסיומה היה כה מרוצה, עד שהעניק לי צלחת מרק. החלטתי לאתר אותך, כדי לחוג יחד איתך את סעודת השבת, ולחוש שוב את הטעם הנעלה והקסום אותו חשתי לפני שבועיים, בעת בה ישבנו ושוררנו זמירות שבת בהתרגשות. הרי אתה פתחת את לבי לחוש ולהרגיש את טעמה של השבת, ודווקא כאן!...'

סיפור נפלא זה, אותו סיפר ר' יעקב קריגר ז"ל בעצמו לאחר שניצל מהשואה האיומה, ומפיו צוטט בגילין 'ויועצינו כבתחילה', פותח לנו חרך הצצה לעוצמת כוחן של סעודות וזמירות השבת, ולאוירה הנעלה השוררת ביום השבת. הנה כי כן, בעיצומה של התופת הנוראה ביותר עלי אדמות, בין ארובות הכבשנים ובתוככי מחנות העבודה, הצליחו שני יהודים - אחד שידע מהי שבת ואחד שלא עמד על סודה - לזכות לרגעי התעלות והתרגשות יוצאי דופן...

אחים יקרים, זכינו כי בדורות הללו אין לנו התמודדויות כאלה. לכל אחד מאיתנו שולחן ערוך בכל טוב, ואנו עורכים את סעודות השבת בשפע ובשמחה. הבה נקדיש כוחות ומאמצים לענג את השבת בזמירות עילאיות, בשירה נרגשת, ברגעי הוד בעיצומה של הסעודה - כי כך נזכה לחוש בתוככי נפשנו את ההתעלות השבתית, ונעניק גם לילדינו נכס צאן ברזל של סעודת שבת יהודית עילאית ונשגבה!

הבה נזכור, כי שעת סעודות השבת היא שעה מרוממת ונפלאה, שעה רוחנית נרגשת.

זה הזמן לשורר מכל הלב, ולצרף את כל בני המשפחה. ולו נזכה לענג את השבת כהלכה בסעודות מפוארות וזמירות מרוממות, אזי נחוש את הטעם השבתי כובש את ליבנו ומרומם את נפשנו, מקרב אותנו לאבינו האוהב נותן ומקדש השבת!

(מתוך פניני פרשת השבוע)

שביבים / שאול שיף

פניני תורה והלכה ל"בין הזמנים"

/ הגאון רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א, מח"ס שלהי דקייטא

תפילה בדרכים: אין להתפלל בשטח שאינו מוקף מחיצות, אך להולכי דרכים מותר, וטוב שיעמדו בין האילנות שבצידי הדרך (שו"ע ומשנ"ב צ, ה). -בשעת תפילת שמונה עשרה צריך לחבוש כובע על הראש, כפי שהדרך לעמוד בפני אנשים חשובים, ולא יסתפק בכיסוי הכיפה (משנ"ב צא, יב). -כשתלוי לאדם תיק או מצלמה וכדו' על כתפיו, עליו להורידו לכתחילה ב'שמונה עשרה', אך בקריאת שמע יכול להשאירו על כתפו (ערוה"ש צז, ז, ועי' שו"ע ומשנ"ב סג,ט). ואין לאחוז בשעת התפילה תינוק על ידיו (משנ"ב צו,ד). והוראת מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל היא שגם בפסוקי דזמרה וקר"ש אין להחזיק תינוק.

ברכת כהנים בצפון: כידוע, בבתי כנסיות רבים בצפון, בטבריה ועוד, לא נושאים הכהנים כפיים בימות החול. והנושא ארוך. אולם שמעתי ממרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שכשמגיעה לצפון קבוצת יהודים מעיר אחרת (המקרה הספציפי עליו שאלתי, היה בית מלון בטבריה, בו שוהים יהודים מכל הארץ ולא מהמקומות בהם לא מברכים ברכת כהנים), יברכו הכהנים ברכת כהנים.

נפילת אפיים בטיול ואכסניה: כשמתפללים במקום שאין בו ספר תורה, אומרים תחנון ללא נפילת אפים (רמ"א קלא, ב) והמשנה ברורה מביא מחלוקת הפוסקים האם נופלים אפיים במקום שאין בו ספר תורה, אך יש בו ספרי קודש, והמנהג ליפול אפיים גם כשיש רק ספרי קודש (אגר"מ או"ח ה, כ-ה ועוד), ובלבד שספרי הקודש מונחים שם בקביעות, אך לא כשמתפללים באמצע טיול וכדומה, והמטיילים לקחו איתם ספרים ללמוד בדרך (קונטרס יורנו בדרך בשם פוסקים). והמנהג בירושלים ליפול אפיים בכל מצב, גם ללא ספרים, ומקובל שכן המנהג גם בירושלים החדשה, (כמבואר בספרי פוסקי זמנינו בהרחבה).

מילגת "ישיבת בין הזמנים": מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל הורה שמילגת "ישיבת בין הזמנים" שקיבל בן ישיבה הסמוך על שולחן הוריו, שייכת לאביו, וכמובן שהאב יכול להעניקה לבנו.

ברכות הראיה על הים: כשאנו רואים ימים ונהרות, אנו מברכים ברכת "עושה מעשה בראשית" ועל ראיית הים הגדול מברכים "שעשה את הים הגדול". לדעת השולחן ערוך, הים התיכון הוא הים הגדול, שנקרא 'הים הגדול' בגלל חשיבותה של ארצנו הקדושה, בה עובר הים התיכון, אך דעת הרא"ש ורבים מהאחרונים שהכוונה רק להאוקיינוס המקיף את העולם כולו. כדי לצאת מהספק הורו הערוך השולחן וכן רבותינו מרנן הגרי"א, הגרשז"א, הגר"ש וואזנר, הגרב"צ אבא שאול ומרן הגר"ח קניבסקי זכר צדיקים לברכה- לברך על ראיית הים התיכון ברכת 'עושה מעשה בראשית'.

בשו"ת מנחת יצחק (ח"א קי) ומרן הגרשז"א מציעים למי שרוצה לצאת גם את דעת השו"ע, לברך כך: "ברוך אתה... עושה מעשה בראשית, שעשה את הים הגדול".

ברכה על ים המלח: הורה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאין לברך ברכת "עושה מעשה בראשית" על ראיית ים המלח, ואף שבבבא בתרא (עד, ב) נאמר שימה של סדום מקיף את א"י, ומשמע שיסודו מזמן בריאת העולם, מ"מ מכלל ספק לא יצאנו ואפשר שים המלח נוצר לאחר מכן. וכן אין ליטול 'מים אחרונים' ממי ים המלח, הנחשבים ל'מלח סדומית'. וב"נמוקי או"ח" (סרכ"ח) כתב בשם "פרי תבואה" שהרואה את ים המלח אינו מברך, משום שהוא מין קללה שנעשתה בגזירת הפיכת סדום ומשום שאינו ים מששת ימי בראשית, (כמבואר ברש"י בראשית יד, ג וב"ר פמ"ב, ה).

ראיית בית קברות: הלכה פסוקה היא לברך ברכה על ראיית בית קברות, כנוסח הברכה המופיע בשולחן ערוך (רכד, יב). אמנם המשנ"ב הביא את דעת הלק"ט שאין מברכים את הברכה בראיית קבר אחד. אך כשנעמוד ליד כמה קברי צדיקים יחד, צריך לברך את הברכה. ונברך רק כשנראה את המצבה עצמה, אך לא את האוהל שמעליה (שו"ת אגר"מ ועוד). כתבו הפוסקים שמברכים ברכה זו גם בשבת, שהברכה אינה נחשבת ל'צידוק הדין' שלא אומרים בשבת.

לעיתים נתקלים בדרכים בבתי קברות של נכרים. הלכה פסוקה היא בשולחן ערוך (רכד, יב) לומר כך: "בּוֹשָׁה אִמְּכֶם מְאֹד חָפְרָה יוֹלַדְתְּכֶם הִנֵּה אַחֲרִית גּוֹיִם מִדְבָּר צִיָּה וַעֲרָבָה".

ברכה על ראיית הרים: כשאנו רואים הר גבוה, בהם ניכרת גבורת הבורא ואנו מתפעלים מראייתו, מברכים ברכת 'עושה מעשה בראשית'. ושמעתי ממרן הגר"ח קניבסקי זיע"א שכשאנו מתפעלים מראיית הר זה, למרות שאחרים לא מתפעלים ומתפעמים מראייתו- עלינו לברך עליו.

על ראיית גבעה מברכים 'עושה מעשה בראשית', ומדברי הקדמונים נראה שהכוונה לראיית צוק, כמו צוק הארבל שהוא צוק גדול ומתפעלים ממנו, וכך הוראת מו"ר מרן הגרח"ק זיע"א (קונטרס יורנו בדרך). על ראיית הר החרמון מברכים 'עושה מעשה בראשית' (אול"צ ועוד פוסקים).

ברכה על ראיית בעלי חיים: הלכה היא שעל ראיית פיל, קוף וקיפוף, מברכים בשם ומלכות 'ברוך משנה הבריות'. פסקו מרנן הגריש"א והגרש"ו זצוק"ל, שמברכים על ראיית כל סוגי הקופים, ולא רק על ראיית הקופים הדומים לבני אדם. לאחרונה ביקש הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מראש עיריית בני ברק, להביא לפינת החי ינשוף או תנשמת כדי לזכות את הרבים שיוכלו לברך את ברכת משנה הבריות. במכתב שכתב הגאון ר"י זילברשטין שליט"א, ציטט את הגמרא "הרואה פיל וקוף, מה מברך? בברייתא בברכות (נח:) שנינו, הרואה פיל וקוף וקיפוף, אומר ברוך... משנה הבריות. והפיל והקוף, הם בעלי חיים ידועים. ומהו הקיפוף?

בתוספות במסכת חולין (סג.) כתבו שיש שלשה מיני קיפוף, ואלו הם: הינשוף, הכוס (שהוא דורס לילה קטן), וכן התנשמת (שהיא מין דורס לילה, ותפוצתה רחבה מאד בארץ ישראל), והם אותם שאמרו עליהם (נדה כג.), שעיניהם הולכות לפניהם כאדם". לא מכבר התכנסו ילדי החיידרים ברמת אלחנן עם הגר"י שליט"א בפינת החי בשכונה, ואחר שצפו על הינשוף, פנו הרב דמתא והילדים לעבר הכלוב של הקופים, שם בירך הרב את ברכת "משנה הבריות" בשם ומלכות, והוציא ידי חובה את כל הנוכחים, לאחר שאמר כי לבני ספרד יש ספק האם הם יכולים לברך ולכן רק הוא בירך והוציא את כולם ידי חובה.

נסיעה למקום ללא מנין: מרן הגרש"ז אוירבך זצ"ל הורה שאין לצאת ביודעין למקום שאין בו מנין לתפילה, מלבד לצרכי בריאות, מצוה או פרנסה. (ועי' שו"ת שבט הלוי ח"ו סכ"א ובספרי שלהי דקייטא סקט"ו).

נהג אוטובוס מחלל שבת: הורו חז"ל שאין לצאת לדרך עם אדם רשע, "פן תספו בכל חטאתם". ומה עם נהג אוטובוס מחלל שבת, המוגדר ע"פ הלכה כרשע?- שמעתי ממו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זיע"א שמותר לנסוע איתו, משום שנהג אינו חלק מהנוסעים, אלא רק האדם שמשמש ומוביל אותם לדרכם. ואמנם אין להתפלל ליד הנהג הרשע, כמובא ב"ספר חסידים" שלא להתפלל ליד אדם רשע, כיוון שהשכינה מתרחקת ממנו ומעלים את עיניו מהמתפלל ליד רשע, אוי לרשע ואוי לשכנו.

נטילת ידים בים: הנוגע בגופו, בו יש מלמולי זיעה, צריך ליטול ידים, (שו"ע ומשנ"ב ס"ד). והנוגע בגופו הרחוץ ממי הים באמצע אכילתו, כתב השדי חמד בשם שו"ת כפי אהרן שכיון שכל עיקר הטעם שצריך נטילה הוא משום מלמולי זיעה, אם כן אם שהה כעת בים ורחץ גופו במים והסיר משם מלמולי זיעה, אין קפידא אם נוגעים ידיו בבשרו. ואולם שמעתי ממו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שגם במקרה כזה צריך ליטול את ידיו שוב, מפני שלא פלוג רבנן. וכן מובא שהורה מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל.

ברכת ציצית לאחר רחצה בים: הרמ"א (ח, יד) כתב שאין מברכין על הציצית כאשר פשטה ודעתו להחזירה ולהתעטף, ורק בשהה כתב המשנ"ב שראוי לברך, ובביה"ל הביא מנהג רבנן קשישאי שבירושלים נהגו לברך על הציצית כשיוצאים מבית המרחץ ונדחק ליישב המנהג שלא לברך. והגר"מ שטרנבוך שליט"א בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סל"ב) הביא בשם מרן החזו"א זצוק"ל שאפילו אם פשט את הטלית גדול למשך שעה, אינו מברך עליה שוב. וכתב: ולא שמענו השיעור בזה לדעת החזו"א, וכתב שבימינו שהציצית היא כשיעור וראויה לברכה כטלית גדול, אם שהה אפילו כשעה, נקרא "שהה" וראוי לברך, אך כתב שלא נהגו כן והנוהג לברך לאחר שהיה ארוכה בים, יש לו על מי לסמוך. ואמנם מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל העיד שמרן החזו"א זצוק"ל פשט את טליתו אחר תפילת מוסף ביום הכיפורים והתעטף בה שוב לאחר שעתיים וחצי ולא בירך עליה, מספק שמא לא חשוב עדיין לזמן מרובה שצריך לברך כשפושט את טליתו כדי להשיבה. (וע"ע במנוחת אמת (פט"ו) ובספרי בשלהי דקייטא ספ"א).

חלוק מגבת בים ובבריכה: כתב המשנ"ב (קנח, מה): "כתב המג"א בשם התשב"ץ: לא ינגב ידיו בחלוקו שקשה לשכחה ועיין בפמ"ג שמסתפק אם דוקא חלוקו או כל בגדיו במשמע", עכ"ל. ושמעתי ממרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שיש להסתפק האם המתנגב בחלוק- מגבת הוא גם "קשה לשכחה", כיון שישנם כאלו שהולכים בו כמו "חצי בגד", ביציאתם מהבריכה והים וכדו', או שנחשב הוא למגבת, וצ"ע. ואמנם כבר דנו האחרונים בדברי התשב"ץ עצמו האם הקפידא היא דוקא במי נטילה טמאים או גם בכל מים, (עי' בנפש חיה ס"ב ובמאסף לכל המחנות ס"ב סק"ד ובשמירת הגוף והנפש סנ"ז).

מציאת חפץ פחות ערך: מו"ר הגר"ח קניבסקי זצ"ל הורה שכשמוצא חפץ פחות ערך, כגון צעצוע ים פשוט או גלגל ים פשוט הנמכר במספר שקלים בודדים, והמאבד לא יטרח ויגיע לקחתו ממנו אם יכריז עליו, שאינו חייב להרימו כדי ללכת ולהחזירו בעצמו. שהרי התורה אמרה "והיה עמך עד דרוש אחיך אותו", והמוצא אינו חייב להוליכו בעצמו לבית המאבד.

אכילה בטיול ובעמידה: חז"ל במסכת קדושין אומרים שהאוכל בשוק דומה לכלב, ויש אומרים שנפסל לעדות בגלל זלזולו בעצמו. ואמנם מובא בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, שהאוכל בדרכים באוטובוס אינו נחשב כהאוכל בשוק. חז"ל במסכת גיטין אוסרים לאכול או לשתות בעמידה. ושמעתי ממו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שהמנהג להקל לאכול ממתקים וכדומה בטיולים.

אבידה ומציאה בים: שכח מגבת בים וכשהגיע שוב לאותו המקום כעבור זמן, מצא באותו המקום מגבת כמו שלו, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי"ז) שהמיקום אינו נחשב לסימן, וכבב"מ כג,ב. אך בפתחי חושן (פ"ג סי"ח) כתב שבמקרה זה יכול הוא לקחתו, כיון שגם חבירו לא יוכל להוציאו ממנו, כיון שאין לו סימן בדיוק כמוהו. וממו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שמעתי שכאשר יש לו אומדנה חזקה שאכן מדובר בחפץ שלו, יכול לקחתו. וב"משפט האבידה" כתב שאם החליף בשפת הים את בגדו עם בגדי אחרים,יכול להשתמש בו, אך במקביל גם יכריז עליו. אך אם נראה לו בבירור שחבירו לא לקח במקביל את בגדו, אין להשתמש בבגד, ויכריז עליו, דרך מדורי "השבת אבידה" בעיתון, כשבדרך כלל אדם שנאבד לו דבר מה, בודק שם.

פינת חי: הילדים ליטפו בעלי חיים טמאים בפינות ליטוף בגני חיות? היפה ללב (א, כד) כותב שצריך ליטול ידים לאחר נגיעה בבעלי חיים טמאים, אך שו"ע הגר"ז (צז, ג) כתב שלא צריך ליטול ידים, ואפילו לא לתפילה, אם נגע בבעלי חיים טמאים.

בתי מלון: המתארח בבית מלון שיש שם הכשר שהוא לא סומך עליו, ורוצה לאכול לארוחת בוקר דברים שאין בהם חשש כשרות, כגון ירקות שהוא מעשר בעצמו, [ואין בהם חשש תולעים], או קורנפלקס עם חלב וכדו' שרואה על האריזות שהם בהכשר טוב, יש להקל להשתמש בצלחות של בית המלון בצונן, ואף שהצלחות עשויות מחרסינה, מ"מ כיון שמנקים אותן היטב, ומתארחים רק לכמה ימים, כך שזה נחשב עראי, יש להקל, וכעין דברי הרמ"א (יו"ד סי' קכ"א). וכן יש להקל להשתמש לצונן בסכו"ם של בית המלון, אך אין להקל לחתוך דברים חריפים, כיון שלא היתה נעיצה, וכלפי דברים חריפים אין לסמוך על ניקיון בסקוטש שיחשב כנעיצה. [וצ"ע אם אפשר להקל באופן שיש לחוש שהכלים אינם טבולים] (קובץ עיון ההלכה, שיעור מהגרש"צ רוזנבלט שליט"א).

מנגל: במנגל חד פעמי תוצרת חו"ל הרשת טעונה טבילה, ואין להקל מצד שזה כלי חד פעמי, כיון שיש ראיות לכך שכלי חד פעמי נחשב לכלי גמור (שם).

תפילת הדרך: אפשר לצאת ידי חובה בתפילת הדרך כשאחד מוציא את כולם, אך לכתחילה עדיף שכל אחד יברך

לעצמו (מרן הגר"ח קניבסקי ומרן הגר"ש וואזנר ועוד. ראו שלהי דקייטא ובקונטרס עיון ההלכה הנ"ל עמ' קי בהרחבה).

צילום במצלמה: המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצוק"ל הביע את צערו על כך שהיום נוהגים המטיילים לצלם את הנוף המרהיב המשתקף לעיניהם, במקום להביט ולהסתכל על נפלאות הבריאה. "במקום לעמוד ולהסתכל על הנוף ולהתפעל מנפלאות הקב"ה בעולמו המרהיב, מפנים את הגב לנוף ומצטלמים במצלמה"... הצטער הגר"ש וולבה זצ"ל (כמובא בס' שלהי דקייטא, ע"ש עוד ענייני צילום בהלכה).

יהודי צריך לעבוד את בוראו תמיד. אם רצון ה' הוא שילמד כעת, עליו ללמוד. אם רצון ה' שיעסוק בצרכי מצוה, ישחק עם ילדיו או יוריד את פח האשפה, הרי שכך עליו לעשות. ואם רצון ה' הוא שכעת ינוח, יאגור כוחות ואולי גם יסע לים או לבריכה, לטיול או לקברי צדיקים, אם כן זוהי עבודת ה', ויש לקחתה ברצינות ובאחריות, עם כל גופי תורה והלכה התלויים בה, ככל חלק מחלקי עבודת ה'. והנה לנו, הגר"ש וולבה מחכים אותנו בכך שגם להביט בנוף, הוא חלק מעבודת ה'...

שכחת חסדי ה'

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"והיה אם שכח תשכח את ה"א והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחוית להם, העדתי בכם היום כי אבד תאבדון. כגויים אשר ה' מאביד מפניכם כן תאבדון, עקב לא תשמעון בקול ה"א".

שואל רבנו אור החיים הקדוש, מהו כפילות הלשון "אבד תאבדון"? ולמה הוצרך הכתוב לדמותם לגויים? ולמה חזר ואמר "כן תאבדון"? ומבאר רבנו ע"פ אמרם (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז) לא חרבה ירושלים אלא על שביטלו בה מדברי תורה. ואע"פ שהיו עובדים ע"ז, אם היו לומדים תורה לא היתה נחרבת. ולפי זה היה מקום להרשיע ולעבוד ע"ז, ומאידך ללמוד תורה כדי שזכות התורה תגן עליהם לבל יאבדו. ולזה אמר הכתוב "אבוד תאבדו", אבדת הגוף הבאה אחר אבדת התורה. ואפילו אם יעסקו בתורה להיות מגן עליהם, יעשה ה' שהתורה תשתכח מהם, ולא יהיה בכוח אותה תורה להגן עליהם. והוא שסיים הכתוב "עקב לא תשמעון בקול ה"א" דהיינו התורה הקדושה.

ובביאור דבריו נראה לומר, דהנה תכלית לימוד התורה הוא על מנת לשמור לעשות ולקיים את רצון השי"ת. וכאן פתח הכתוב "והיה אם שכח תשכח את ה"א", והוא סמוך להנ"ל (פסוק יד-יח) ושכחת את ה"א המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים, המוליכך במדבר... המאכילך מן... וזכרת את ה"א כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, למען הקים את בריתו...". כלומר, שע"י שכחת הטוב והחסד שהשי"ת עשה עמנו, החל מיציאת מצרים ועד הביא אותנו אל ארץ ישראל. גורם חולשה בשמירת קיום המצוות. וכמו שאמר הכתוב (שם פסוק יא) "השמר לך פן תשכח את ה"א לבלתי שמור מצוותיו ומשפטיו וחוקותיו אשר אנכי מצוך היום".

ואם הנך שוכח את החסד שעשה ה' עמך, על כרחך יגיע לידי חולשה בשמירת מצוות ה'. ואם לא יחזור למוטב בהיותו נחלש בשמירת המצוות, סופו של דבר שיהיה נוטה אחר הע"ז, ולא יעזבנה עד שיעבדנה וישתחווה לה, דהיינו כניעה וביטול גמור לפניה. ונמצא שגם אם ילמדו תורה, לא יהיה בכוח אותה תורה להגן מן עונש של עובדי ע"ז, כיון שלא למדוה על מנת לעשות.

עוד מבאר רבנו שזולת פורענות הכלולה שנאמר "כי אבוד תאבדו" ישנה עוד פורענות לאותם הנשארים, שיכרת מהם הנבואה ורוח הקודש.

וכן בכל דור ודור חייב אדם להתבונן בכל החסדים שעושה עמו השי"ת, כדי שידרוש מעצמו להתחזק יותר ויותר בשמירת התורה והמצוות. וזאת בהקדים ידיעה בתוך עומק הלב, שאין לו כח עצמי לעשות שום פעולה בעולם. ונמצא שאין הצלחתו בכל מעשה ידיו, אלא בגזירת השי"ת והוא השולח את הצלחתו. ולכן מן החיוב לכבדו ולעשות את רצונו של הקב"ה, ולא לכפות ולהסתיר את טובותיו וחסדיו.

תלמידת חכמים בסתר

רב יוסף חיים (בן איש חי) סיפר את המעשייה הבאה:

מעשה בעשיר אחד שאהבתו לתורה הייתה גדולה ועצומה. את יומו נהג העשיר לחלק בין לימוד מעמיק של גמרא ופוסקים עם חברותא לבין עסקיו. לעשיר הייתה בת חכמה, והוא שכר עבורה מורה לשנתיים שילמד אותה את התנ"ך על פרשניו.

הבת הלומדת בחצר הפנימית הצליחה מאוד בלימודיה, וכעבור שבעה חודשים סיימה ללמוד את התנ"ך והמפרשים, ובניגוד לסיכום עם אביה, החל המורה ללמדה גמרא.

כעבור כמעט שנתיים, לקראת סיום הלימודים, החליט האב לבדוק את הישגיה של בתו, ונדהם לגלות שבתו עסוקה בלימוד מעמיק של סוגיית גמרא עם המורה. כעס האב על המלמד שהפר את ההסכם ופיטר אותו מיד, ולא הועילו לו טענותיו על חריפותה של הבת המיטיבה ללמוד את התלמוד.

בתו המאוכזבת טענה כנגד אביה: "מה זאת עשית עמי? אני הייתי חושבת שכאשר תראני שהצלחתי בלימוד - תשכור אותו עוד שתי שנים אחרות?!" אך הוא הסביר לבתו שאין טעם בכך שתעסוק בסוגיות תלמודיות מורכבות, שכן כשתינשא ותהפוך לאם לא יהיה לה הפנאי ללמוד גמרא: "בתי, חמדת לבי, והלוא אישה את, וכאשר תינשאי ותהיי טרודה בעסקי הבית, היריון, לידה וגידול בנים, לא יהיה לך פנאי ללמוד תורה שבעל פה, ואפילו את מה שלמדת עתה תשכחי."

הבת, שנפשה חשקה בתורה, לא השתכנעה מדברי אביה, ובליבה גמלה החלטה להיות כמו ברוריה אשתו של רבי מאיר, שהייתה תלמידת חכמים כמו התנאים בני זמנה.

היא המשיכה ללמוד גמרא בסתר, ובמשך ארבע שנים נהגה להסתתר בחדר צדדי ולהאזין בכל יום לאביה וחברו בזמן שלמדו תלמוד ופוסקים. כך, ללא ידיעתו של אביה, העמיקה הבת בלימודה עד שעלתה בחוכמתה עליו.

ברבות הימים התדפק עני על דלת ביתו של העשיר וביקש תרומה. כנהוג, שוחח העשיר עם העני ותהה על קנקנו, ולאחר שיחה קצרה החליט להעניק לו דינר כסף, וביקש מבתו שתיתן לעני מטבע מארנקו. הבת לא שמעה בקול אביה, ונתנה לעני דינר זהב. כשגילה זאת האב, כעס על בתו שהמרתה את פיו. אך הבת הסבירה לו שהוא טעה בהערכתו של העני: הוא סבר שמדובר באדם פשוט, אך האמת היא שהיה זה תלמיד חכם גדול הראוי לנדבה הגונה. תמה האב - "מניין זאת לך?"

הסבירה לו הבת: "בתוך דבריו שזר העני רמזים דקים, שמהם ניכרה היטב חוכמתו המרובה. אך אתה לא שמת לב אליהם. אני האזנתי היטב, ושמעתי כל רמז."

לאחר שחשפה הבת בפני אביה את הסודות הטמונים בדברי העני, שאל האב המופתע: "מניין לך כל הידיעות הללו? מהיכן החוכמה הגדולה הזאת?"

השיבה הבת: "מן החלון."

אף את תשובה הסתומה של הבת לא הבין האב, והיא שבה והסבירה לו, שבמשך שנים ארוכות היא יושבת מעבר לחלון של חדר הלימוד שלו, ולומדת בהיחבא אתו ועם החברותא שלו.

חזר האב ושאל: "אך כיצד הבנת את מה שאני, הלומד כבר עשרות שנים בכל יום גמרא ופוסקים, לא הבנתי?"

השיבה לו הבת: "אתם משננים בקול ולעיני הכול, ואילו אני למדתי בסתר ומתוך הקשבה."

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net